

"Mūsu politika ir šantažēta gadiem"

Svētdien, 18. septembrī, notiks Dailes teātra 103. sezonas pirmais iestudējums – angļu dramaturģes, komponistes un režisores Klēras van Kampenas kostimizrāde "Farinelli un karalis" Viestura Kairiša režijā.

DIĀNA JANCE

Luga stāsta par mūzikas pārdabisko spēju atklāt citādu pasauli, baroka laikmeta sapni – kultūru kā aizbēgšanu no ikdienišķās un raupjās dzīves. Izradē, dziedot Farinelli dziedājumus, piedalīsies īpašas balsis īpašnieks, soprāns Rūdolfs Cekulis, pašu Farinelli atveidos Artūrs Skrastiņš, karaļa lomā gaidāms Ģirts Ķesteris un būs tikai viena sieviešu loma, ko tēlo aktrise Rēzija Kalniņa.

Sarunā ar Dailes teātra māksliniecisko direktoru Viesturu Kairišu – par jauno iestudējumu, Dailes teātra radošo līniju un režisora vērojumiem par šo rudeni Latvijā.

Kāds bija iemesls tieši tagad iestudēt lugu "Farinelli un karalis"?

V. Kairišs: Lugu bijām izvēlējušies jau pirms kara, pagājušajā sezonā, tā nav saistīta ar šo situāciju. Tas ir ārkārtīgi interesants teātra materiāls, lugā aplūkotas lielas un dziļas tēmas – vājprāts, garīgā tumsa, karš, mīlestība, turklāt uzsvērts baroks kā mākslas virziens. Arī kastrācija saistīta ar vājprātu, garīgu kastrāciju. Tā ir interesanta tēma – dievišķā mūzika tiek panākta ar asiņainu ķirurģisku operāciju. Luga ir tiešām sarežģīta, ar operisku struktūru. Tā mēģina diskutēt par baroka un mūsu laika būtību, par ārkārtīgi dziļām cilvēka traumām un to saistību ar dzīves uzdevumu – kā savienot eņģelisku skaistumu ar asiņainu ķirurģiju. Visskaistākā mūzika, visneiedomājamākie tērpi un balsis, kuras dzied it kā no pašām debesīm.

Kaut gan sakāt, ka izrāde nebija paredzēta, domājot par karu, tagad tā skan laikā, kad tik netālu no mūsu valsts daudzi guvuši kara traumas.

Tā ir, "Farinelli un karalis" ir mūsdienās rakstīta luga un runā par mūsdienām, traumām un dzīves uzdevumiem no mūsdienu cilvēku uztveres. Vai šajos laikos dzīvo dzīvi, ko tiešām gribi dzīvot? Iespējams, drīzāk dzīvo tādu, ko uzspieduši citi. Vai šī citu uzspiestā dzīve tevi dara laimīgu vai arī no tā sākas dažādas psiholoģiskās problēmas, arī depresija un vājprāts.

Iespējams, daudzi teiktu, ka šajos grūtajos laikos no teātra gaida lielāku izklaides devu, nevis smagas pārdomas... Vai taisnība, ka esat atbildīgs arī par teātra finansiālajiem panākumiem?

Esmu līdzatbildīgs, lai mēs varētu sabalansēt izrādes, kas inenes vairāk, ar tām, kuru peļņa nav tik liela. Rūpīgi analizējam, kāpēc un tieši kuras izrādes tiek radītas, savā darbā nevaru nedomāt par kopējo repertuāru. Protams, tā ir

TIMURA SUBHANKULOVA FOTO

Viesturs Kairišs: "Jebkuras izrādes iespējamie panākumi, tās liktenis vairāk balstīts uz intuīciju, pat varētu teikt, ka tā ir taustišanās tumsā."

sarežģīta lieta. Sprotam, ka visas izrādes nevar būt komerciāli veiksmīgas, bet kaut kādā veidā rentablas un vienlaikus draudzīgas skatītājiem gan. Iespējams, ja mēs taisītu mistisku "mākslu mākslai", to nepirktu. Uzvedot komēdiju, cenšamies to darīt maksimāli kvalitatīvi, lai pašiem patiktu, nebūtu kauns. Izrādes taisām, lai skatītājs nāktu uz teātri, skatītos un novērtētu mūsu darbu.

Liekas, pēdējos gados Dailes kolektīva radošajai enerģijai nav robežu – top dziļas un nozīmīgas izrādes, arī mūzikli, veidosiet teju operas, dzirdēju par jauno skaņu tehniku ar akustiskās koncertzāles efektu.

Cenšamies mainīt un domājam, kā varētu labāk strādāt, bet tas nenozīmē, ka ar iestudējumiem iet viegli, mūsu Lielā zāle tomēr vēl nav akustiskā koncertzāle. Arī izrāde "Farinelli un karalis" ir ļoti muzikāla, turklāt dziedāšana notiks "dzīvajā", un tas ir sarežģīti. Varētu gan teikt, ka praktiski visas mūsu izrādes ir diezgan muzikālas. Mums jau nav citu variantu, kā vien iet uz priekšu un attīstīt teātri gan tehniski, gan radoši.

Atceros, agrāk runāja, ka Dailes Lielā skatuve ir grūti piepildāma, skatītāji zālē lāgā nedzird runāto... Bet tagad par Lielo zāli runājat ar lepnumu.

Taisnība, akustika nav vienkārša, bet pati skatuve ir izcila, skatuves mute ir ārkārtīgi izdevīga un laba spēcīgiem scenogrāfiskiem inscenējumiem, tie skatuvē gluži vai ieguļ. Vecās teātru ēkas ar skaistajiem, vecajiem zeltītajiem portāļiem ir patiešām skaistas, bet uz to skatuvēm grūti "iesēdināt" scenogrāfiju. Šobrīd jau esam daudz uzlabojuši, ir jauna

skaņu sistēma, bet vēl joprojām strādājam un cīnāmies. Kā zināms, šajā žanrā pilnība nav sasniedzama nekad.

Vai jūs pašu pārsteidza "Smilģa" panākumi? Tā nav viegli tverama, izklaidējoša izrāde. Turklāt – to novērtējuši ne tikai kritiķi, direktora Žagara vārdiem runājot, "Smilģis" kļuvis par istu "kases gabalu".

Par to tiešām esmu pārsteigts. Agrāk iestudēju vairākas izrādes, kurām jau iesākumā varēja paredzēt finansiālu veiksmi, bet "Smilģis", lai arī to taisijām pietiekami atraktīvi un interesanti, tomēr pārsteidz. Esmu tiešām ļoti un patikami pārsteigts. Acīmredzot uzķērām, pēc kā tieši bija noilgojušies mūsu skatītāji, varbūt izrādes panākumi ir kāda zīme. Grūti spriest, nekad nevar ieprogrammēt, kas tieši patik skatītājiem. Mēs istenojam savu programmu, mēģinām domāt, kā skatītājus uzrunāt, kas viņiem šobrīd varētu likties svarīgi, pievilcīgi, interesanti un aizraujoši. Protams, mums ir profesionālā pieredze, tomēr jebkuras izrādes iespējamie panākumi, tās liktenis vairāk balstīts uz intuīciju, pat varētu teikt, ka tā ir taustišanās tumsā. Šis žanrs ir ļoti viltīgs.

Varbūt par tādu izrādi kļūs arī jaunais "Brands" ar aktrisi Ievu Segliņu galvenajā lomā.

Iespējams, ka tā tiešām varētu būt izrāde, kas uzrunās skatītājus. Mūsu Ibsena "Brands" būs pavisam atšķirīgs no legendārās septiņdesmito gadu izrādes ar Juri Strengu galvenajā lomā. Ir citi laiki, gribam iet mūsdienīgu

ceļu. Ilgi domājām, kas varētu būt Branda ekvivalents mūsdienās, un konstatējām, ka tā ir neomarksistiski orientēta radikāla kreisa sieviete, kura, ignorējot reālās dzīves robežas, cīnās par līdztiesību. Iestudējumā izmantosim arī jaunu šīs lugas tulkojumu – Edvīna Rauņa paveiktais darbs būs mūsu ieguldījums latviešu kultūrtelpā un valodā.

Kādu saredzat mūsdienu Latvijas sabiedrību – sākot no izglītotiem un sabiedriski aktīviem cilvēkiem, arī teātra skatītājiem, beidzot ar tiem, kuri mūsu valsts institūcijas noniecinā tik ļoti, ka nemaz pat nedomā piedalīties vēlēšanās?

“ Mēs nevaram pakļaut sabiedrības nopietnās intereses vēlēšanu laika populismam.

Vēlēšanu kontekstā dažos radikālos vārdos esmu noformulējis latviešu tautas kopējo tendenci – liekas, ka mūsu tauta vienlaikus ir gan gudra, gan stulba, respektīvi, vienmēr esmu brīnījies par daudzajiem stulbajiem balsojumiem. Tomēr eksistē arī tāda dziļa, dziļa gudrība – šajā grūtajā ceļā notiekošo neaizlaist par tālu un līdzsvarot. Protams, daudzus viss kaitina, viss ir slikti, tauta tiekot piečakarēta un kāda politiķu daļa tiek uzskatīta par teju noziedzniekiem. Daži jau gan tādi arī ir. Lai gan dažas partijas, šķiet, nodibinājušās tikai tāpēc vien, lai savai reklāmai izmantotu karu, Ukrainas karš šobrīd liek diezgan skaidri saskatīt prioritā-

tes, varbūt ar lielāku jēgu palīdz izdarīt cilvēku izvēles.

Bet, vēl par tautu runājot, esmu tiešām gandarīts, pieredzot to, kā Latvija reaģēja uz karu Ukrainā. Tādā sajūsmā gan neesmu par lielas pilsoņu daļas reakciju pandēmijas laikā, bet saprotu, ka toreiz jau neviens nezināja, kā labāk rīkoties, tika pieņemti gan labāki, gan sliktāki lēmumi. Turklāt, iespējams, viedokļus ietekmēja tas, ka citās valstīs mirušo skaits no vīrusa salīdzinoši nav tik liels. Vienlaikus jāsaprot, ka Latvijas medicīnas sistēma kopumā ir katastrofāla, gluži tāpat kā izglītības sistēma.

Šajās dienās sāksoties pedagogu streiks...

Finansiāli līdzekļi ir nepieciešami, tomēr absolūti skaidrs fakts ir tas, ka izglītības sistēmai jāmainās. Tagad milzīgas problēmas kopā ar tā saukto "ligzdas" organizāciju taisa tā skolotāju daļa, kuri paredz, ka neatbildīs nākamajai, jaunajai sistēmai. Viņi tieši šantažē mūsu nākotni. Jāsaprot, ka šobrīd daļa no pašas izglītības sistēmas nemaz negrib reformēties, viņiem ir izdevīgi dabūt pat to mazo naudu, par ko vienmēr sūdzējušies. Ir jāapzinās, vai tiešām, klausoties vaimanās un šantāžā, turklāt bieži vien mūsu bērniem sagādājot sliktu izglītību, vēlamies turpināt buksēt uz priekšu.

Vēlēšanas ir cīņa par lētu uzmanību, mēs nevaram pakļaut sabiedrības nopietnās intereses vēlēšanu laika populismam, šajā laikā jau visi kļūst par populistiem, arī nepopulisti.

Tiešām, varam lepoties ar mūsu pirmo mēnešu attieksmi pret karadarbību Ukrainā, bet ko vajadzētu darīt, lai cilvēki nenogurtu?

Pirmkārt, jāturpina sakārtot mūsu pašu valsti, jādara mūsu mājdarbi. Viens no tiem – no Iekšlietu ministrijas jāatlaiz visi Putinam lojālie darbinieki, izrādās, tādu nav mazums. Jāturpina pāreja uz izglītību latviešu valodā, jāizpilda jaunais Latvijas Pareizticīgās baznīcas likums, visi šie sarežģītie jautājumi. Jāturpina ļoti rūpīgi pakļaut Krievijas fašistiskā režīma slavinātājus. To visu jāturpina darīt, mūsu sabiedrība jāpārveido neatgriezeniskā veidā. Mēs taču pieredzām, cik atkarīgi esam bijuši energoresursu ziņā, gadiem lobīti mērķtiecīgi atkarībai. Es gribētu redzēt, ka sabiedrībā šos cilvēkus atmāsko, es gribētu zināt, kas viņi ir, kur viņi ir. Piemēram, "Latvijas gāze", ko pat premjerministrs Kariņš sauc par "Krievijas gāzi", gadiem finansējusi, domāju, visas vadošās partijas, mūsu politika ir šantažēta gadiem. Es gribētu redzēt sarakstus, cik un kā sponzorētas ir pie varas esošās partijas. Arī kultūra nedzīvo no nevainīgi ieņemtās naudas, ļoti bieži kultūra saistīta ar netīriem finanšu līdzekļiem. Šie pētījumi ir nepieciešami.